

Ανοιχτή επιστολή προς τους Αρχηγούς των τριών μεγαλύτερων ελληνικών κομμάτων

Θέμα: Τα ρίσκα του εξωραϊσμού της δημοσιονομικής κατάστασης

Αξιότιμοι κύριοι Πρόεδροι της Νέας Δημοκρατίας, ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ, ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΑΛ,
Απευθύνομαι σ' εσάς με αίσθηση ευθύνης, επίγνωσης και σεβασμού, με αφορμή την πρόσφατη [ανακοίνωση της ΕΛΣΤΑΤ, η οποία ανακοίνωσε, μεταξύ άλλων, ότι το 2022 έκλεισε με πρωτογενές πλεόνασμα 273 εκ.](#) Το συγκεκριμένο δημοσιονομικό στοιχείο προβλήθηκε μετ' επιτάσεως ως δήθεν πρωτοφανές επίτευγμα, ενώ αντίθετα άλλα δημοσιονομικά στοιχεία μείζονος σημασίας προβλήθηκαν ανεπαρκώς ή αποσιωπήθηκαν παντελώς.

Συγκεκριμένα, αποσιωπήθηκε ότι το 2022:

- (α) Το αποτέλεσμα εκτέλεσης του Προϋπολογισμού ήταν **έλλειμμα 4.727 εκ.** (επισημαίνεται ότι το αποτέλεσμα του Προϋπολογισμού είναι η διαφορά ανάμεσα στα έσοδα και τις δαπάνες περιλαμβανομένων των τόκων, ενώ το πρωτογενές αποτέλεσμα είναι η διαφορά ανάμεσα στα έσοδα και τις δαπάνες χωρίς τους τόκους).
- (β) Το ύψος του δημόσιου χρέους σε απόλυτους αριθμούς ξεπέρασε αυτό που είχε κατά την κορύφωση της πρόσφατης κρίσης χρέους το 2011 και έφτασε τα 356.256 εκ. (171,3% του ΑΕΠ), το υψηλότερο από την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ.
- (γ) Το ύψος του κρατικού χρέους ξεπέρασε αυτό που ήταν κατά την κορύφωση της πρόσφατης κρίσης χρέους το 2011 και έφτασε τα 400.276 εκ. (192,4% του ΑΕΠ), μακράν το υψηλότερο από την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ.
- (δ) Οι κυβερνητικές εγγυήσεις - εν δυνάμει χρέος- ξεπέρασαν τα 29,8 δισ., μακράν οι μεγαλύτερες από την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ.
- (ε) Το πραγματικό ΑΕΠ υπολείπεται ακόμη του πραγματικού ΑΕΠ που είχε η χώρα πριν από την πρόσφατη κρίση χρέους (ΑΕΠ 2011: 194,2 δισ., ΑΕΠ 2022: 192,1 δισ.)
- (στ) Το ονομαστικό ΑΕΠ είναι ελαφρώς μεγαλύτερο από το ονομαστικό ΑΕΠ που είχε η χώρα πριν από την πρόσφατη κρίση χρέους (ΑΕΠ 2011: 203,3 δισ., ΑΕΠ 2022: 208 δισ.).

Χωρίς διάθεση να αμφισβητήσω το νομότυπο των εγγραφών και την εγκυρότητα των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ, επισημαίνω ότι η σύμμετρη προβολή των παραπάνω συνιστά προσπάθεια εξωραϊσμού της δημοσιονομικής κατάστασης και σημαντικό πολιτικό ρίσκο δημοσιονομικής διαχείρισης την επομένη των εκλογών, ανεξαρτήτως αποτελέσματος. Γιατί οι αγορές και οι οίκοι αξιολόγησης είναι σε θέση να ακτινογραφούν ακριβέστερα τα μεγέθη και να απαιτήσουν προσαρμογές τις οποίες το εκλογικό σώμα θα είναι ανέτοιμο να δεχτεί. Σ' αυτό το πνεύμα θέλω να κάνω και κάποιες επιπλέον επισημάνσεις.

Προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση και εύλογα ερωτηματικά η τεράστια διαφορά (44,1 δισ.) μεταξύ δημόσιου και κρατικού χρέους. Η διαφορά αυτή ήταν μόλις 12 δισ. το 2011 και 25 δισ. το 2019. Δεδομένου ότι το Κράτος είναι ένας μόνο από τους εκατοντάδες φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, πώς εξηγείται το δημόσιο χρέος να είναι πολύ μικρότερο από το κρατικό χρέος;

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό προκύπτει από τη σύγκριση των ορισμών δημόσιου και κρατικού χρέους. Δημόσιο χρέος είναι το σύνολο των χρεών όλων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης προς τρίτους (δανειστές εκτός Γενικής Κυβέρνησης), ενώ κρατικό χρέος είναι το σύνολο των χρεών του Κράτους προς όλους τους δανειστές του (εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης).

Πώς γίνεται, λοιπόν, όλοι οι φορείς της Γενικής Κυβέρνησης μαζί να έχουν χρέος πολύ μικρότερο από το χρέος του Κράτους; Προφανώς το υπουργείο Οικονομικών, προκειμένου να εμφανίσει το δημόσιο χρέος μικρότερο, υπερδιπλασίασε το δανεισμό του Κράτους από φορείς της Γενικής Κυβέρνησης και απέφυγε ισόποσο δανεισμό από τις αγορές. Συγκεκριμένα, ο ΟΔΔΗΧ είχε δανειστεί στις 31.12.2022 από την Τράπεζα της Ελλάδος με συμφωνίες επαναγοράς (repos) διαθέσιμα των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης 46,7 δισ. Το χρέος αυτό δεν προσμετράται στο δημόσιο χρέος, αφού στο δημόσιο χρέος προσμετράται μόνο το χρέος του Κράτους προς τους δανειστές του εκτός Γενικής Κυβέρνησης.

Οι όγκοι δημόσιου και κρατικού χρέους θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με μεγάλη επιφυλακτικότητα, αφού στο τέλος του 2022:

(α) Υπήρχαν απλήρωτες ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις 1.710 εκ. (ήδη 2.502 εκ. τέλος Μαρτίου 2023).

(β) **Υπήρχαν εκκρεμείς επιστροφές φόρων 658 εκ.**

(γ) Είχε ετεροχρονιστεί η πληρωμή δαπανών 1.383 εκ. ευρώ.

(δ) Υπήρχαν εκκρεμείς καταπτώσεις εγγυήσεων 1.300 εκ. και

(ε) ενδεχομένως πολλές ακόμη άγνωστου ύψους υποχρεώσεις.

Οι τεράστιοι όγκοι δημόσιου και κρατικού χρέους, η διαρκώς επιδεινούμενη διάρθρωσή τους (μεγάλη αύξηση του πολύ βραχυπρόθεσμου δανεισμού, repos), καθώς και η αλματώδης αύξηση των επιτοκίων δανεισμού εμβάλλουν σε ανησυχία σχετικά με τη

δυνατότητα του Κράτους να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του.

Πόσα είναι τα ταμειακά διαθέσιμα;

Η Κυβέρνηση διαβεβαιώνει ότι τα ταμειακά διαθέσιμα της χώρας διατηρούνται σε υψηλά επίπεδα (περίπου όσα παρέλαβε το 2019, 36-38 δισ.) και εξασφαλίζουν μία άνεση δανεισμού, καθώς και μία σιγουριά αν προκύψουν δυσκολίες. Ωστόσο, από τα παραπάνω δεδομένα ανακύπτουν ορισμένα σοβαρά και κρίσιμα ερωτήματα:

(α) Αν τα ταμειακά διαθέσιμα των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης είναι 36-38 δισ., τότε πώς μπόρεσε η Κυβέρνηση να δανειστεί 46,7 δισ. στις 31.12.2022;

(β) **Αφού η Κυβέρνηση έχει ήδη δανειστεί και δαπανήσει όλα τα διαθέσιμα των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, πώς αυτά εξακολουθούν να είναι διαθέσιμα για την αντιμετώπιση μιας έκτακτης ανάγκης;**

(γ) Τα διαθέσιμα των ασφαλιστικών ταμείων (Κοινό Κεφάλαιο) με τι όρους τα δανείστηκε η Κυβέρνηση από την Τράπεζα της Ελλάδος; ειδικότερα, τα ταμειακά διαθέσιμα του Ταμείου Επικουρικής Κεφαλαιοποιητικής Ασφάλισης (οι εισφορές των εργαζομένων στους ατομικούς κουμπάρδες που διαφημίζει η Κυβέρνηση) με τι όρους τα δανείστηκε;

(δ) Είναι θεμιτό να δανείζεται η Κυβέρνηση τις εισφορές των εργαζομένων με συμφωνίες επαναγοράς (repos) για ταμειακή διευκόλυνσή της και λογιστική μείωση του δημόσιου χρέους;

(ε) Ποιος μεριμνά για την αποδοτική επένδυση των διαθέσιμων των ασφαλιστικών ταμείων προς όφελος εργαζομένων και συνταξιούχων;

(στ) Ποιος εκπροσωπεί τα συμφέροντα εργαζομένων και συνταξιούχων στις συμφωνίες επαναγοράς (repos) που συνάπτει ο ΟΔΔΗΧ με την Τράπεζα της Ελλάδος και δανείζεται τις εισφορές τους;

(ζ) Σκοπεύει και είναι σε θέση η Κυβέρνηση να επιστρέψει τα δανεικά από τα ασφαλιστικά ταμεία (Κοινό Κεφάλαιο), ώστε να αξιοποιηθούν αποδοτικότερα;

Οι ασταμάτητα προβαλλόμενες αναβαθμίσεις, η μη κατάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας, σημαίνει ότι τα ελληνικά ομόλογα βρίσκονται ακόμη εκτεθειμένα στη ζώνη της κερδοσκοπικής κατηγορίας και η κατ' εξαίρεση αγορά τους από την ΕΚΤ δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη και άνευ όρων. **Κατόπιν αυτών είναι αυτονόητο ότι τα περιθώρια επιπλέον δανεισμού για τη χώρα είναι πολύ περιορισμένα.** Τυχόν υπέρβαση αυτών των περιθωρίων η όποια αξιοπρόσεκτη διόγκωση του δανεισμού από τις αγορές αναπόφευκτα θα οδηγήσει σε αύξηση των περιθωρίων κινδύνου στα επιτόκια δανεισμού. **Δυστυχώς, ο δανεισμός από τις αγορές φαίνεται ότι είναι πλέον για την Κυβέρνηση και τη χώρα μονόδρομος, ο οποίος είναι πολύ πιθανό να καταλήγει σε δύσβατο μονοπάτι αν δεν γίνει μια πιο συνετή διαχείριση των προσδοκιών.** Με αυτό το σκεπτικό, ο ακριβής προσδιορισμός της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας πριν από τις επικείμενες εκλογές μπορεί να αποτρέψει την επανάληψη των δεινών της τραυματικής κρίσης χρέους.

Η συνεχής και συγχρονισμένη προβολή μιας ρόδινης εικόνας για την κατάσταση των δημόσιων οικονομικών δεν υπηρετεί το δημόσιο συμφέρον και δεν επιτρέπει στον πολίτη να χαράξει και να ακολουθήσει αξιόπιστη προσωπική και επαγγελματική πορεία. Πρόσφατο παράδειγμα, η καταιγιστική και συγχρονισμένη προβολή του σχετικά ασήμαντου και ουσιαστικά ανύπαρκτου πρωτογενούς πλεονάσματος και η εξαφάνιση του ελλείμματος πολλών δεκάτομμυριών, καθώς και της πρωτοφανούς διόγκωσης δημόσιου και κρατικού χρέους. Θα είναι άραγε αυτές οι εκλογές ευκαιρία να τεθούν προς συζήτηση τα πραγματικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η κοινωνία μας ή θα επαναληφθούν τα ίδια σφάλματα που μας οδήγησαν στη πρόσφατη χρεοκοπία;

Η ευθύνη σας ως επικεφαλής των κομμάτων εξουσίας θα είναι βαριά και μη συγγνωστή αν η χώρα εκτροχιαστεί δημοσιονομικά, μέσα σε αυτήν την 10ετία ή στις αρχές της επόμενης κάτω από το βάρος των επαναλαμβανόμενων ανεύθυνων και αστόχαστων επεκτατικών πολιτικών.

Πιστεύω βαθιά και επιτρέψτε μου να σας προτείνω την άμεση συγκρότηση από κοινού μιας σταθερής Εθνικής Δημοσιονομικής Στρατηγικής, έστω μετά τις εκλογές, ως άφευκτη ανάγκη λόγω της επικίνδυνα ασθενούς ακόμη ελληνικής οικονομίας.

Νομίζω ότι αυτά και πολλά άλλα αδιάψευστα και βωόντα στοιχεία για την πραγματική κατάσταση της ελληνικής οικονομίας σας υποχρεώνουν, ως επικεφαλής των κομμάτων εξουσίας, να ακολουθήσετε αυτόν τον αναπόφευκτο, οδυνηρό, προσωπικό και πολιτικό μονόδρομο.

Με τιμή

Αλέκος Παπαδόπουλος, πρώην Υπουργός Οικονομικών